

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.62>

УДК 338:658

О. О. Рудь,

к. е. н.

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5750-5150>

СТРАТЕГІЧНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РІШЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ

O. Rud,

PhD in Economics

STRATEGIC INVESTMENT DECISIONS: FEATURES OF PLANNING AND MAKING

Стаття досліджує особливості планування та прийняття стратегічних інвестиційних рішень, розкриваючи їх теоретичні засади, методологічні підходи та практичні аспекти. Розроблені альтернативні варіанти використання інвестиційних ресурсів на підприємстві. Зосереджується увага на важливості стратегічного планування, яке визначає довгострокові цілі розвитку підприємства та слугує орієнтиром для прийняття інвестиційних рішень. Представлена детальна характеристика та відмінності між поняттями «інвестиційні рішення» та «стратегічні інвестиційні рішення». Досліджено стратегічний підхід та його принципи у прийнятті інвестиційних рішень. Окремо розглядаються

фактори, які впливають на прийняття стратегічних інвестиційних рішень, такі як ринкова кон'юнктура, конкурентне середовище, фінансові можливості підприємства, його стратегічні цілі та очікування. Деталізовано схему прийняття і реалізації стратегічних інвестиційних рішень.

The article explores the complexity and critical importance of strategic investment decisions in the modern business environment. It emphasizes various aspects of strategic investing, including the formulation of long-term goals, market condition analysis, and the assessment of internal and external factors affecting investment opportunities for enterprises. Special attention is given to the importance of a comprehensive approach to investment planning, which aims to ensure sustainable development and the adaptation of companies to dynamic market changes.

Particular focus is placed on the differences between investment decisions and strategic investment decisions, highlighting that strategic investment decisions encompass broader, long-term goals and focus on the general direction of enterprise development. Unlike conventional investment decisions, which often focus on short-term benefits and are less scalable, strategic decisions require deeper analysis and meticulous planning. These decisions impact the overall direction of enterprise development and its future, including choices among various strategic alternatives such as expansion into new markets or the introduction of new technologies. It is emphasized that strategic investing requires considering higher levels of risk and the ability to adapt to changing conditions, making it critically important for the sustainable development of the enterprise. The strategic approach and its principles in making investment decisions are explored.

The article thoroughly describes the schema for making and implementing strategic investment decisions, which includes monitoring the investment situation, forming investment propositions, analyzing and selecting projects, implementing

them, and post-investment control. This process allows enterprises to ensure high investment efficiency and adapt to market changes.

The research findings demonstrate how proper strategic planning can significantly enhance the effectiveness of investment decisions and contribute to achieving long-term corporate goals.

Ключові слова: *інвестиційні рішення, стратегічні інвестиції, планування інвестицій, прийняття інвестиційних рішень, інвестиційні проекти.*

Keywords: *investment decisions, strategic investments, investment planning, making investment decisions, investment projects.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Функціонування будь-якого підприємства неможливо уявити без інвестиційної діяльності. Її роль обумовлюється вирішенням низки ключових інвестиційних завдань:

- Створення на етапі заснування підприємства необхідного запасу основних та оборотних коштів.
- Модернізація, оновлення та розширення виробничих потужностей.
- Збільшення обсягів виробництва.
- Диверсифікація бізнесу та вихід на нові ринки.
- Зміцнення конкурентних позицій підприємства за допомогою інвестицій різного спрямування.

Вдале втілення і вирішення будь-яких з цих завдань на певному етапі розвитку може суттєво вплинути на подальше функціонування підприємства. На практиці існує безліч варіантів реалізації кожного з них, що одночасно й сприяє, й перешкоджає досягненню запланованих результатів. Тому кожне рішення щодо вибору інвестиційного проекту потребує ретельного аналізу та обґрунтованого підходу.

У сучасних умовах динамічно мінливого ринкового середовища та жорсткої конкуренції підприємства стикаються з викликом ефективного

розподілу інвестиційних ресурсів для досягнення поставлених цілей. Вибір оптимальних інвестиційних проектів, які б забезпечили максимальну віддачу на вкладені кошти та мінімізували ризики, є складною задачею, що потребує ретельного аналізу, обґрунтованого підходу та використання науково обґрунтованих методів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування інвестиційної стратегії підприємств та визначення ефективності інвестицій ґрунтовно досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені Бланк І. [2], Пересада А.[7], Правик Ю.[8], Ястремська О.[10] та інші вчені-економісти. Дослідженням категорії «інвестиційне рішення» як різновиду стратегічного управлінського рішення займалась значна кількість вчених. Атамас П., Гаврилова Н., Єфімова Н., Журавка А., Лепейко Т., Федоренко В., Гойко А., Череп А., Куриленко Т., Хрустальова В. Їх прийняття та реалізація дає можливість здійснити не тільки процес інвестування на підприємстві, а й досягнення короткострокових та довгострокових цілей, стабільного соціально-економічного розвитку окремих підприємств [1]. У зв'язку з цим необхідним стає розуміння сутності інвестиційних рішень. Але в контексті формування інвестиційної стратегії та здійснення інвестиційної діяльності доцільно розглянути відмінності у плануванні та прийнятті стратегічних інвестиційних рішень та інвестиційних рішень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження теоретичних аспектів прийняття стратегічних інвестиційних рішень та розробка алгоритму їх планування та прийняття на підприємствах

Виклад основного матеріалу дослідження.

Головною метою управління інвестиційною діяльністю є визначення та реалізація найбільш результативних стратегій інвестування на різних етапах розвитку підприємства. У процесі реалізації інвестиційної стратегії цілі

управління інвестиційною діяльністю включають в себе декілька ключових складових:

- 1) Забезпечення динамічного розвитку підприємства завдяки грамотному інвестуванню. Між ефективністю інвестування та темпами економічного зростання існує пряма залежність: чим вищий рівень продажів, тим більше ресурсів можна залучити до інвестиційної діяльності.
- 2) Максимізація доходів (прибутку) від інвестиційної діяльності. З точки зору економічного розвитку підприємства, пріоритетним показником є не валовий, а чистий прибуток. Тому при наявності декількох інвестиційних проектів пріоритет надається тому, який генерує найбільший чистий прибуток на одиницю вкладеного капіталу.
- 3) Мінімізація інвестиційних ризиків: запобігання втратам та забезпечення стійкості У контексті інвестиційної діяльності, мінімізація ризиків набуває критичного значення. Різноманітні ризики, що супроводжують будь-який інвестиційний проект, можуть призвести не лише до втрати очікуваного прибутку та інвестиційного доходу, але й до часткової або повної втрати вкладеного капіталу. Тому, приймаючи рішення щодо реалізації інвестиційних проектів, необхідно ретельно оцінювати та мінімізувати потенційні ризики.
- 4) забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності: збалансований підхід до інвестування. Інвестиційна діяльність, пов'язана з відволіканням значних обсягів фінансових ресурсів на тривалий термін, може негативно впливати на платоспроможність підприємства за поточними операціями. Крім того, фінансування інвестиційних проектів за рахунок залучення позикових коштів може призвести до втрати фінансової стійкості в довгостроковій перспективі, якщо питома вага позикових коштів у пасиві балансу підприємства різко зростає. Тому, формуючи інвестиційні джерела, необхідно ретельно прогнозувати їх вплив на фінансову стійкість та

платоспроможність підприємства, забезпечуючи збалансований підхід до інвестування.

5) Прискорення реалізації інвестиційних проектів. Швидке виконання запланованих інвестиційних проектів має ряд суттєвих переваг:

- Прискорення економічного розвитку підприємства: високі темпи реалізації кожного проекту сприяють прискоренню економічного розвитку підприємства в цілому.
- Швидке формування додаткового грошового потоку: чим швидше реалізовано проект, тим швидше формується додатковий грошовий потік у вигляді інвестиційного прибутку.
- Скорочення інвестиційних ризиків: прискорення реалізації проекту зменшує вплив несприятливих змін кон'юнктури на ринку, мінімізуючи ризики втрат.

Засобом вирішення проблем і досягнення інвестиційних цілей є альтернативні інвестиційні проекти. Чисто підприємства стикаються з ситуаціями, коли доступні декілька альтернативних інвестиційних проектів, і необхідно зробити обґрунтований вибір на користь одного або декількох проектів. Ключовими показниками, які необхідно враховувати для комплексного аналізу та порівняння інвестиційних проектів є такими:

- Очікувана дохідність: прогнозований рівень прибутку від інвестицій.
- Рівень ризику: ймовірність втрати інвестованих коштів.
- Термін окупності: час, необхідний для повернення інвестованих коштів.
- Ліквідність інвестицій: можливість легко та швидко перетворити інвестиції на готівку.
- Вплив на стратегічні цілі підприємства: відповідність проекту довгостроковим цілям та завданням розвитку підприємства.

Інвестиційне рішення - це сукупність дій, які приймаються на користь реалізації того чи іншого проекту (або декількох проектів) з усього числа альтернативних варіантів.

Приймаючи рішення про вкладення капіталу в той чи інший вид діяльності, інвестору доводиться порівнювати різні способи використання наявних ресурсів і відповідні їм доходи (Рис.1).

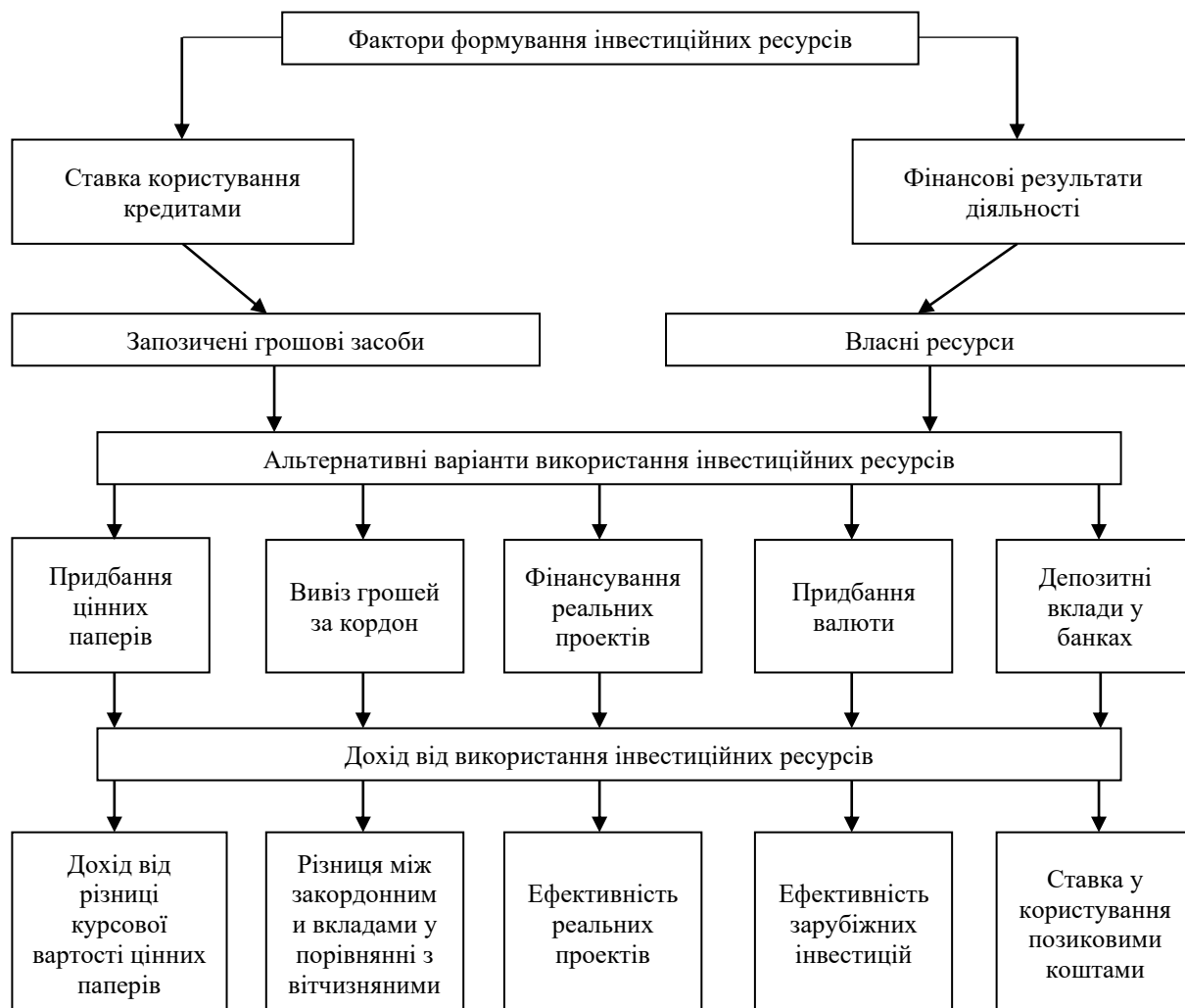

Рис.1. Альтернативні варіанти використання інвестиційних ресурсів

Джерело: сформовано на основі [6]

При прийнятті рішень важливо визначити, куди вигідніше вкладати кошти: у виробництво, цінні папери, нерухомість, товари, валюту тощо.

Складність прийняття інвестиційних рішень пов'язана з різними обставинами і вимагає детального розгляду таких факторів:

- достатність обсягів власних інвестиційних ресурсів;
- передбачуваний вид, вартість і відмінності об'єктів інвестування;
- стан ринкової кон'юнктури;

- ризики, пов'язані з прийняттям того чи іншого рішення;
- характерні особливості капіталу підприємства та внутрішні умови діяльності;
- зовнішні умови економічної діяльності підприємства;
- стан інституціонального середовища. [1]

Інвестиційні рішення можна класифікувати в такий спосіб.

1) Обов'язкові інвестиції:

- зменшення економічних втрат;
- поліпшення умов праці відповідно до державних норм;
- подолання екологічних загроз.

2) Рішення щодо зниження витрат:

- удосконалення технології;
- підвищення якості продукції, робіт, послуг;
- оптимізація виробництва та управління.

3) Рішення, спрямовані на розширення й оновлення підприємства:

- інвестування в нове будівництво;
- розширення підприємства;
- реконструкція підприємства;
- технічне переозброєння.

4) Рішення щодо придбання фінансових активів.

5) Рішення щодо освоєння нових ринків.

6) Рішення інноваційного спрямування.

7) Рішення, спрямовані на підвищення рівня конкурентоздатності та реалізації конкурентних переваг. [5]

Інвестиційні рішення – це вибір, який робить підприємство щодо використання своїх коштів для отримання прибутку або досягнення інших цілей. Ці рішення можуть бути короткостроковими або довгостроковими, і вони можуть стосуватися різноманітних активів, таких як акції, облігації, нерухомість або реальні активи.

Стратегічні інвестиційні рішення – це підмножина інвестиційних рішень, які мають довгостроковий характер і спрямовані на досягнення загальних цілей розвитку підприємства. Ці рішення тісно пов'язані з

загальною стратегією та інвестиційною стратегією компанії та впливають на її майбутнє.

В таблиці 1 наведемо деякі ключові відмінності між цими двома типами рішень.

Таблиця 1. Відмінності між інвестиційними та стратегічними інвестиційними рішеннями

Параметр	Інвестиційні рішення	Стратегічні інвестиційні рішення
Масштаб	можуть бути локальними, стосуватися конкретних проектів або активів	мають глобальний характер, впливають на загальний напрямок розвитку компанії
Цілі	зосереджені на отриманні прибутку або зниженні ризиків в короткостроковій або середньостроковій перспективі	спрямовані на досягнення довгострокових цілей, таких як збільшення частки ринку, вихід на нові ринки, впровадження нових технологій або підвищення конкурентоспроможності
Часовий горизонт	можуть прийматися швидко, ґрунтуючись на поточних ринкових умовах	потребують ретельного аналізу та планування, адже мають довгостроковий характер
Вплив	можуть мати локальний вплив на конкретні проекти або активи підприємства	суттєво впливають на загальний напрямок розвитку підприємства та його майбутнє
Ризик	можуть мати різний рівень ризику, залежно від типу інвестицій та ринкових умов	як правило, пов'язані з більш високим рівнем ризику, адже мають довгостроковий характер і ґрунтуються на прогнозах майбутнього розвитку ринку/ринків та технологій
Приклади рішень	<ul style="list-style-type: none"> ● придбання акцій певної компанії ● інвестування в облігації ● вкладення коштів у нерухомість ● фінансування нового проекту. 	<ul style="list-style-type: none"> ● вихід на новий ринок. ● придбання іншої компанії. ● розробка нового продукту або послуги. ● впровадження нової технології. ● будівництво нового заводу.

Джерело: сформовано на основі [6, 9]

Важливо зазначити, що стратегічні інвестиційні рішення ґрунтуються на інвестиційних рішеннях. Тобто, перед прийняттям стратегічного рішення, необхідно провести ретельний аналіз та прийняти ряд інвестиційних рішень щодо конкретних активів, проектів або фінансових інструментів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що інвестиційні рішення – це інструменти, які використовуються для досягнення стратегічних цілей. Стратегічні інвестиційні рішення – це комплексні плани, які визначають довгостроковий напрямок розвитку компанії та ґрунтуються на ретельному аналізі, прогнозуванні та прийнятті обґрунтованих інвестиційних рішень.

Однією з важливих особливостей прийняття інвестиційних рішень є те, що це комплексні рішення, які вимагають спільної роботи багатьох людей з різною кваліфікацією і поглядами на інвестиції. Збір інформації, її обговорення і досягнення консенсусу - неодмінні етапи прийняття будь-яких інвестиційних рішень [10].

Стратегічний підхід у прийнятті інвестиційних рішень полягає у тому, що вибір найбільш ефективного напрямку інвестування ґрунтується на прийнятті управлінських рішень з урахуванням досвіду та кращих практик. Цей процес потребує дотримання певних принципів, які дозволяють мінімізувати ризики та максимізувати прибуток:

- 1) Відповідність стратегії розвитку - інвестиційний проект має відповідати загальній стратегії розвитку підприємства. Це стосується:
 - формування раціональної асортиментної структури виробництва;
 - додержання термінів окупності витрат;
 - наявності фінансових джерел покриття витрат;
 - забезпечення стабільності надходження доходів від реалізації проекту;
- 2) Фінансові співвідношення:
 - правило "золотого банківського правила": отримання і використання коштів повинно здійснюватися у встановлені

терміни. Вкладення з тривалим періодом окупності доцільно фінансувати за рахунок довгострокових залучених засобів.

- правило збалансованих ризиків: ризикові інвестиції рекомендується фінансувати за рахунок чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

3) Рентабельність та ефективність:

- правило граничної рентабельності: обирати напрямки інвестування, які забезпечують максимальну (граничну) прибутковість.
- вартість грошей: інвестувати у виробництво або цінні папери має сенс лише з урахуванням вартість грошей. Якщо банківський відсоток за депозитними вкладками перевищує очікувану рентабельність інвестицій, то інвестування недоцільне.
- інфляція: інвестувати кошти має сенс лише тоді, коли рентабельність інвестицій перевищує темпи зростання інфляції.
- рентабельність активів: після реалізації проекту рентабельність активів підприємства повинна перевищувати середню ставку банківського процента за позиковими коштами. [4]

Дотримання вищеописаних принципів дозволяє приймати обґрунтовані та ефективні інвестиційні рішення, які сприяють розвитку підприємства, максимізації прибутку та мінімізації ризиків.

На практиці використовуються різні моделі прийняття і реалізації стратегічних інвестиційних рішень, що охоплюють весь процес від виявлення інвестиційної ситуації до реалізації проекту, але укрупнено схема виглядає наступним чином (Рис.2):

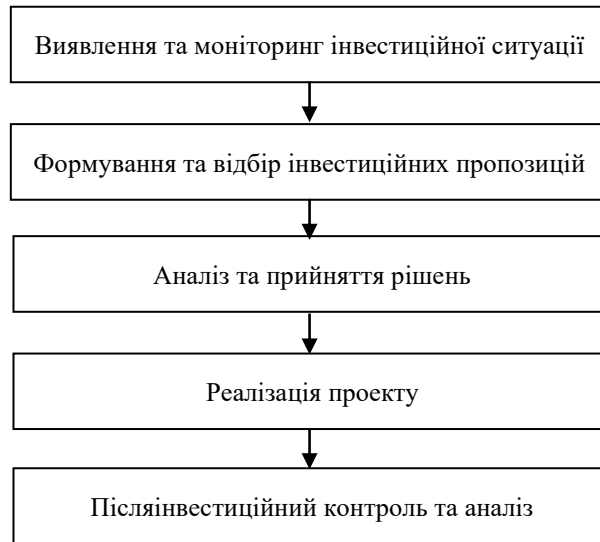

Рис. 2. Схема прийняття і реалізації стратегічних інвестиційних рішень

Джерело: сформовано автором

1) Виявлення і моніторинг інвестиційної ситуації:

- Визначення цілей інвестування: чітке формулювання стратегічних цілей, яких прагне досягти підприємство за допомогою інвестування.
- Аналіз інвестиційних можливостей: дослідження ринкових умов, виявлення перспективних інвестиційних напрямків, оцінка ресурсів та компетенцій підприємства.
- Збір та аналіз інформації: отримання та обробка актуальних даних про стан ринку, конкурентів, потенційні проекти, законодавче та регуляторне середовище.

2) Формування та відбір інвестиційних пропозицій (Оцінка інвестиційних можливостей):

- Пошук та формулювання інвестиційних ідей: генерування та опрацювання перспективних інвестиційних задумів, що відповідають цілям та можливостям підприємства.

- Попередній відбір інвестиційних пропозицій: первинна оцінка інвестиційних ідей за допомогою якісних та кількісних методів, відбір найбільш перспективних.
- Детальний аналіз інвестиційних пропозицій: ретельне вивчення та оцінка відібраних інвестиційних ідей, розрахунок показників ефективності, прогнозування ризиків.

3) Аналіз та прийняття рішень (Відбір інвестиційних пропозицій):

- Складання інвестиційного портфеля: формування оптимального набору інвестиційних проектів з урахуванням диверсифікації ризиків, синергії та відповідності стратегічним цілям.
- Прийняття остаточного рішення про інвестування: обґрунтування вибору проектів, затвердження інвестиційних бюджетів, визначення джерел фінансування.

4) Реалізація інвестиційного проекту:

- Детальне планування проекту: розробка календарного плану, визначення завдань, ресурсів, відповідальних осіб, бюджету проекту.
- Впровадження проекту: практичне виконання запланованих робіт, контроль за ходом реалізації, моніторинг ризиків та внесення коректив.
- Управління проектом: координація роботи команди, забезпечення ресурсами, вирішення проблем, оптимізація процесів.

5) Післяінвестиційний контроль та аналіз:

- Оцінка результатів проекту: аналіз фактичних показників проекту в порівнянні з прогнозованими, визначення його ефективності та впливу на загальні цілі підприємства.
- Аналіз помилок та недоліків: виявлення та вивчення причин відхилень від плану, помилок у прийнятті рішень, недоліків у реалізації проекту.

- Вдосконалення інвестиційного процесу: розробка рекомендацій щодо покращення методів оцінки, прийняття рішень, реалізації та контролю інвестиційних проектів.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Планування та реалізація інвестиційних рішень разом зі стратегічними інвестиційними рішеннями відіграють ключову роль у розвитку та успішності будь-якого підприємства в контексті здійснення інвестиційної діяльності. Це не просто вкладення коштів, а ретельно спланований план дій враховуючи стратегію підприємства, що веде до стійкого зростання та досягнення довгострокових цілей.

Завдяки грамотному інвестуванню підприємства можуть: збільшити свою ринкову частку та конкурентні переваги, підвищити інноваційний потенціал та впроваджувати нові технології, збільшити загальну вартість підприємства, підвищити стійкість до змін та адаптуватися до нових ринкових умов, стимулювати економічне зростання на регіональному та національному рівнях.

Процес прийняття стратегічних інвестиційних рішень потребує ретельного планування та аналізу. Важливо чітко визначити стратегічні цілі, провести всебічний аналіз ринку та конкурентного середовища, а також сформулювати чітку інвестиційну стратегію.

Подальші дослідження можуть бути в напрямках удосконалення та розширення моделі обґрунтування та прийняття інвестиційних рішень.

Література

1. Балан О.С. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття інвестиційних рішень. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012. Вип 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1621>

2. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: підручник / за ред. А.А. Мазаракі. Київ: КНТЕУ, 2003. 398 с.
3. Бузько І.Р. Інвестиційне рішення в стратегічному управлінні виробничих підприємств. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2014. № 6(16). С. 224-228. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2014/No6/224-228.pdf>
4. Добриніна Л.В. Підприємство як учасник фінансового ринку, його інвестиційні стратегії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23(10). С. 80-82. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/15.pdf
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник / за ред. Т.В. Майорова. Київ: ЦУЛ, 2003. 376 с.
6. Менеджмент інвестиційної діяльності: підручник / за заг. ред. М.П. Бутка. Київ: ЦУЛ, 2022. 480 с.
7. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. Київ: Лібра, 2002. 472 с.
8. Правик Ю.М. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 431 с.
9. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. М.П. Бутка. Київ: ЦУЛ, 2016. 376 с.
10. Ястремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. Харків: ХДЕУ, 2004. 472 с.

References

1. Balan, O.S. (2012), "Model of information and analytical support for making investment decisions", *Elektronnyj zhurnal «Efektyvna ekonomika»*, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1621> (Accessed 05 July 2024).
2. Blank, I.O. and Huliaieva, N.M. (2003), *Investytsijnyj menedzhment [Investment management]*, KNTEU, Kyiv, Ukraine.

3. Buz'ko, I.R. (2014), "Investment decisions in the strategic management of industrial enterprises", *Ekonomika: realii chasu. Naukovyj zhurnal*, vol. 6(16), pp. 224-228, available at: <https://economics.net.ua/files/archive/2014/No6/224-228.pdf> (Accessed 05 July 2024).
4. Dobrynina, L.V. (2019), "Stages of implementation of investment strategies at the enterprise", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 23 (10), pp. 80-82, available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/15.pdf (Accessed 05 July 2024).
5. Majorova, T.V. (2003), *Investytsijna diial'nist' [Investment activity]*, TsUL, Kyiv, Ukraine.
6. Butko, M.P. (2022), *Menedzhment investytsijnoi diial'nosti [Management of investment activity]*, TsUL, Kyiv, Ukraine.
7. Peresada, A.A. (2002), *Upravlinnia investytsijnym protsesom [Management of the investment process]*, Libra, Kyiv, Ukraine.
8. Pravyk, Yu.M. (2007), *Investytsijnyj menedzhment [Investment management]*, Znannia, Kyiv, Ukraine.
9. Butko, M.P. (2016), *Stratehichnyj menedzhment [Strategic management]*, TsUL, Kyiv, Ukraine.
10. Yastrems'ka, O.M. (2004), *Investytsijna diial'nist' promyslovykh pidpriemstv: metodolohichni ta metodychni zasady [Investment activity of industrial enterprises: methodological and methodical principles]*, KhDEU, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2024 р.